

Hoe ervaren leerlingen hun meertaligheid in de school?

Werken met taalportretten

Anouk Middelkoop-van Erp en Linda van den Bergh

INLEIDING

Een groot deel van de populatie leerlingen van kindcentrum Rijpelberg heeft een andere moedertaal dan de Nederlandse. Met name de groep Poolse kinderen die niet of nauwelijks Nederlands spreken

bij de start van hun schoolloopbaan is groot. Het kindcentrum besteedt veel aandacht aan taalontwikkeling, omdat taal een grote sleutel tot schoolsucces vormt. In schooljaar '21-22 werd daarom gestart met een pilot 'De kracht van moedertaal' waarbij het Pools als

moedertaal wordt ingezet in het onderwijs; bij pre-teaching in de groepen 4 tot en met 8 en bij activiteiten als lezen en liedjes zingen in de groepen 1 tot en met 3. Het erkennen en toelaten van de moedertaal is effectief, zorgt voor een groter zelfvertrouwen, meer motivatie en betere schoolprestaties (Agirdag, 2010; Cummins, 2018). Het kindcentrum wil graag onderzoeken wat het effect van het gebruik van Pools bij pre-teaching en schoolse activiteiten op de Nederlandse taalontwikkeling van de kinderen is.

De auteurs van dit artikel zijn de onderzoekers die betrokken zijn bij deze pilot. Voor de onderzoeksvraag hoe de leerlingen hun tweetaligheid ervaren

binnen de school en wat de activiteiten in de Poolse taal hierin betekenen, hebben de onderzoekers gebruik gemaakt van de methode 'Taalportretten'.

AANPAK

Het maken van een taalportret is een veel gebruikte methode om affectieve en cognitieve aspecten van meertaligheid te onderzoeken bij jonge kinderen, zonder hen te beperken in de wijze waarop zij communiceren (Soares et al., 2020; Prasad, 2014; Krumm, 2011). Bevindingen uit eerder onderzoek laten bijvoorbeeld zien dat kinderen kleuren en plaatsen in het lijf associëren met hun ervaringen

De leerlingen vertellen dat er nu veel aandacht is voor hun moedertaal op school en zij vinden dit heel fijn.

binnen en buiten het onderwijs (bijvoorbeeld Nederland is groen, vanwege veel gras), met hun gevoelens (Pools is rood, want dat is de kleur van het hart en liefde) en met hun taalvaardigheid (Pools zit in het hoofd, want die taal kan ik het beste). Daarnaast denken kinderen bij de koppeling tussen kleuren en talen vaak aan vlaggen.

WERKWIJZE

Leerlingen van de groepen 2 en 3 en leerlingen van de groepen 7 en 8 die Pools als moedertaal hebben, zijn gevraagd om een taalportret te maken en zijn hierover geïnterviewd. Zij kregen een leeg mensfiguur op een blad voor zich. Eerst werd gevraagd welke talen ze spraken. Dit vulden ze in op het blad. Vervolgens vroegen we hen om kleuren te geven aan de verschillende talen. We vroegen hen uit te leggen waarom ze deze kleuren kozen. Daarna vroegen we hen die kleuren in het poppetje te plaatsen, met de vraag 'waar voel jij die taal?' Terwijl ze aan het kleuren waren, is hen gevraagd uit te leggen waarom ze deze plaatsen in het lijf kozen.

Nadat het taalportret klaar en toegelicht was, vroegen we hoe de Poolse pre-teaching hen helpt. We vroegen

door op de transfer van wat zij leren in de pre-teaching naar het leren in de klas. De Poolse leerkracht was erbij om de tolken indien nodig, wat vooral bij de jonge kinderen erg fijn was.

ANALYSE

Uit de analyse van de portretten bleek dat de indeling die Soares en collega's (2020) gevonden hebben ook hier naar voren kwam. Met name de oudere kinderen kleurden regelmatig direct de vlag. Ervaringen werden gekoppeld aan kleuren, zoals blauw aan lucht of water en rood aan ketchup op hotdogs uit de Poolse cafeteria Żabka. Voorbeelden van gevoelens waren het Pools dat gekoppeld werd aan lievelingskleuren en het Pools dat geplaats werd in de buik, omdat 'het daar fijn kriebelt als ik denk aan de vakantie in Polen'. De koppeling aan taalvaardigheden kwam ook regelmatig terug, waarbij Nederlands vaak geplaats werd in het hoofd, omdat het soms moeilijk is. Eén leerling maakte een ranking van de talen, waarbij de taal die hij het best sprak bovenaan stond.

De meerwaarde van de Poolse pre-teaching was voor de jonge kinderen moeilijk te benoemen. Zij benoem-

den vooral dat ze heel veel plezier hebben de Poolse leerkracht met boekjes, letters, liedjes, leuke creatieve activiteiten en spelletjes. Eén leerling zegt dat ze soms iets herkent in de klas, bijvoorbeeld de letter 'b': 'Dat heb ik al gedaan!'.

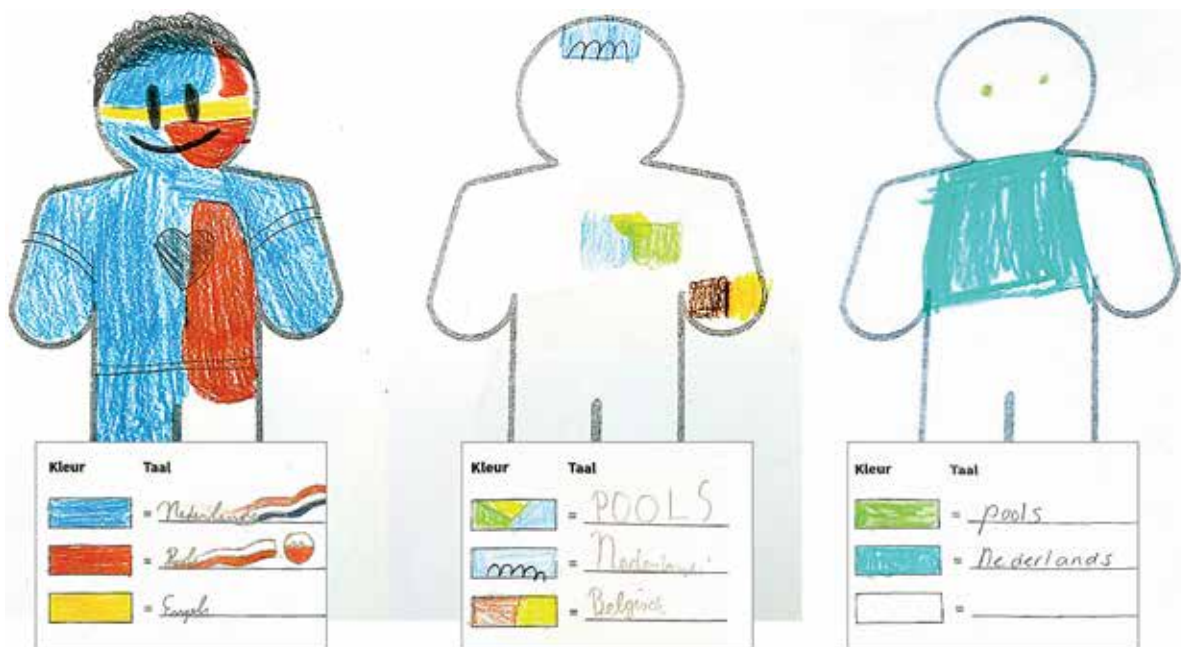
De leerlingen van de groepen 7 en 8 benoemen specifiek wat voor hen de meerwaarde is van de Poolse pre-teaching. Het heeft allereerst een effect op hun welbevinden. Leerlingen noemen bijvoorbeeld dat zij het fijn vinden om Pools te kunnen spreken op

'Eerst zei de juf, stop met Pools praten anders snappen de anderen je niet. Nu mag het soms wel.'

school: 'Het voelde alsof mama tegen mij praatte, want die praat ook Pools'. Ze merken het verschil dat in gang is gezet met de pilot. Een leerling vertelt: 'Eerst zei de juf, stop met Pools praten anders snappen de anderen je niet. Nu mag het soms wel, bij het overleggen met een ander Pools kind bijvoorbeeld. De juf vraagt nu ook weleens hoe een woord in het Pools is.' Een andere leerling benoemt dat de Poolse les voor hem echt een verrassing was: 'Dat had ik niet verwacht'. Een leerling geeft aan dat ze de Poolse juf echt mist als zij er niet is. 'Gelukkig komt ze soms ook in de klas'.

De meerwaarde voor de taalontwikkeling wordt ook benoemd. Leerlingen zeggen dat zij de inhoud van de lessen van Nieuwsbegrip al kennen en dit dus gemakkelijker en beter mee kunnen doen in de klas. Ze noemen dat ze moeilijke woorden beter begrijpen, de teksten beter begrijpen en dat zij vooruit zijn gegaan met begrijpend lezen. Het groepje leerlingen van groep 7 legt uit dat zij ook op de woordbladen kunnen kijken als zij een woord niet weten (posters met Pools-Nederlandse vertalingen van woorden). Ook benoemen de leerlingen dat ze beter zijn geworden in Pools. Een leerling zegt dat hij nu zijn zusje kan voorlezen en de leerlingen vertellen enthousiast dat zij een keer Poolse boekjes mochten voorlezen in de onderbouw. De leerkrachten bevestigden in een focusgroep interview de meerwaarde van

de Poolse activiteiten. Ook zij zagen in eerste instantie vooral positieve effecten op het welbevinden van de kinderen en gedurende het jaar ook op de taalontwikkeling. In het tweede jaar van de pilot is een verdere inbedding van het project zichtbaar, de Poolse leerkrachten zijn echt onderdeel geworden van het team en de transfer van wat in de pre-teaching geleerd wordt naar de klas wordt steeds beter ondersteund en benut.

TOT SLOT

De leerlingen vertellen dat er nu veel aandacht is voor hun moedertaal op school en zij vinden dit heel fijn. Zij benoemen dat ze deze taal mogen inzetten als taalsteun. De ervaring met de pre-teaching in de moedertaal is positief; de leerlingen herkennen woorden, zijn beter voorbereid en begrijpen de tekst beter. De onderzoeksmethode 'Taalportretten' is gebruikt bij het onderzoek naar de effecten van de pilot 'De kracht van moedertaal'. De voorbeelden laten zien dat het beeldend werken, waarbij de ander uitlegt welke waarden, ervaringen en emoties er gekoppeld worden aan kleuren of vormen, een creatieve en actieve manier van onderzoek is, met hoge betrokkenheid. Doordat het veel tijd kost, is de groep die je kunt bevragen beperkt, maar de diepgang in de data is heel waardevol als persoonlijke ervaringen centraal staan in de vraag.

BIBLIOGRAFIE

- Cummins, J. (2018). Urban multilingualism and educational achievement: Identifying and implementing evidence-based strategies for school improvement. In P. Van Avermaet, S. Slembrouck, K. Van Gorp, S. Sierens, & K. Maryns (Eds.) *The Multilingual Edge of Education* (pp. 67-90). Palgrave Macmillan.
- Krumm, Hans J. (2011). Multilingualism and Subjectivity: Language Portraits, by Multilingual Children. In *Handbook of Multilingualism and Multiculturalism*, edited by G. Zarate, D. Lévy, and C. Kramsch, 101–104. Archives Contemporaines.
- Prasad, G. (2014). Portraits of Plurilingualism in a French International School in Toronto: Exploring the Role of Visual Methods to Access Students' Representations of Their Linguistically Diverse Identities. *The Canadian Journal of Applied Linguistics* 17 (1) 51–
- Soares, C. T., Duarte, J., & Günther-van der Meij, M. (2020). 'Red is the colour of the heart': making young children's multilingualism visible through language portraits. *Language and education*, 35(1), 22-41.

Het erkennen en toelaten van de moedertaal is effectief, zorgt voor een groter zelfvertrouwen, meer motivatie en betere schoolprestaties. De ervaring met de pre-teaching in de moedertaal is positief.

LINDA VAN DEN BERGH IS LECTOR WAARDEREN VAN DIVERSITEIT BIJ FONTYS OPLEIDINGSCENTRUM SPECIALE ONDERWIJSZORG.
ANOUC MIDDELKOOP-VAN ERP IS DOCENT EN ONDERZOEKER BIJ FONTYS OPLEIDINGSCENTRUM SPECIALE ONDERWIJSZORG.